

Book Review

Hattakarn Areesilp*

Faculty of Art, Chulalongkorn University, Bangkok 10330, Thailand

หากพูดถึงหนังสือรวมบทวิจารณ์นวนิยายเรื่องเดียวกันที่มีผู้เขียนร่วมชุมนุมทางความคิดจำนวนมาก 25 ปี การวิจารณ์ "คำพิพากษา" โดยมีศาสตราจารย์ ดร.เรณูทัย สัจจพันธุ์ เป็นบรรณาธิการ และ ประชุมความคิด เจ้า จันท์ผอม: นิราศพระธาตุอินทร์แขวน โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธเนศ เวศร์ภาดา เป็นบรรณาธิการ คงเป็น หนังสือเล่มแรกๆ ที่คนในแวดวงวรรณกรรมวิจารณ์ระลึกถึง ในฐานะนักเรียนวรรณกรรมวิจารณ์ ข้าพเจ้ายังจดจำ ความรู้สึกระหว่างการอ่านและหลังการอ่านหนังสือทั้งสองเล่มนั้นได้ดี “บทสนทนา” ระหว่างบทความแต่ละชิ้นใน หนังสือแต่ละเล่มทั้งในรูปแบบที่ผู้เขียนเจตนาถกเถียงในเชิงวิจารณ์ข้อวิจารณ์ และในรูปแบบที่ข้าพเจ้าร่วมถกทอ ความคิดต่อยอดความหมายที่ปรากฏในบทความที่เป็นเอกเทศให้กลายเป็นผืนผ้าทอลายงดงาม (ตามความรู้สึกของ ข้าพเจ้า) นั้น ได้บันทึกไว้ในประวัติศาสตร์ความทรงจำของข้าพเจ้า และได้สร้างนิยาม “การอ่านสนุก” (เพราะเถียง สนุก) ซึ่งครอบคลุมทั้งที่เป็นการอ่านเพื่อประเทืองความคิดและการอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน

“เราสามารถดูสังคมจากวรรณกรรมวิจารณ์และดูวรรณกรรมวิจารณ์จากสังคมได้ด้วย”

(Pattrakulvanit, 2005, p.11)

*

ผู้แต่งหลัก:

Hattakarn Areesilp อีเมล: a.hattakarn@gmail.com

วันที่รับบทความ: 21 เมษายน 2562,

วันที่แก้ไขบทความ: 2 พฤษภาคม 2562,

วันที่ตอบรับบทความ: 30 พฤษภาคม 2562

กล่าวได้ว่า อ่าน-คิด-เขียน: รวมบทวิจารณ์วรรณกรรมของนักเรียนวรรณกรรม เล่ม 1-3 ถือกำเนิดขึ้นในบรรณพิภพโดยได้รับแรงบันดาลใจจากหนังสือสองเล่มข้างต้น จะต่างออกไปก็ตรงที่คณะผู้เขียนบทวิจารณ์วรรณกรรมในหนังสือเล่มนี้เป็นนักเรียนวรรณกรรมวิจารณ์และนักวิจารณ์มือใหม่ กล่าวคือเป็นนิสิตระดับปริญญาตรี จากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งลงทะเบียนเรียนในรายวิชาการวรรณกรรมวิจารณ์ ในปีการศึกษา 2557 และ 2559 ที่ข้าพเจ้าเป็นผู้รับผิดชอบจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้เนื้อหาบทวิจารณ์ในหนังสือทั้ง 3 เล่มก็ได้มุ่งวิจารณ์นวนิยายเล่มเดียวกัน เช่นเดียวกับหนังสือซึ่งเป็นต้นทางแห่งแรงบันดาลใจ แต่มีความหลากหลายทั้งที่เป็นบทวิจารณ์นวนิยายเรื่องสั้น และกวีนิพนธ์ โดยจัดเล่มตามแก่นเรื่องหรือประเด็นเนื้อหาที่สำคัญในบทวิจารณ์

อ่าน-คิด-เขียน เล่ม 1 ตั้งชื่อฉบับว่า “ยา (พิษ) สามัญประจำบ้าน” (ตีพิมพ์ครั้งที่ 3 เมื่อปี 2560 ความยาว 152 หน้า) เนื่องจากมีเนื้อหาที่เสนอให้เห็นผลกระทบจาก “พิษ” ใน “บ้าน” ในมิติต่าง ๆ ซึ่งเราอาจจะคุ้นชินกับพิษร้ายจนตระหนักว่าสิ่งที่ได้ประสบนั้นเป็น “ยาสามัญประจำบ้าน” ก็เป็นไปได้ อ่าน-คิด-เขียนฉบับนี้จึงมุ่งหมายสร้างความตระหนักรู้ถึงความไม่สามัญประจำบ้านของยาพิษแขนงต่าง ๆ และชวนท่านผู้อ่านมาทบทวนตำแหน่งแห่งที่ของตนเองในบ้านหลังเล็กและบ้านหลังใหญ่ผ่านพื้นที่วรรณกรรมวิจารณ์ว่า เราสวมบทบาทเป็นผู้ถูกวางยาพิษ ผู้สร้างยาพิษ หรือผู้หยิบย่นยาพิษให้แก่ใครในสถานการณ์ใดบ้าง

ในขณะที่ชื่อฉบับ “สมบูรณ์ในความบกพร่อง” ในอ่าน-คิด-เขียน เล่ม 2 (ตีพิมพ์ครั้งแรก เมื่อปี 2560 ความยาว 256 หน้า) มีที่มาจากเนื้อหาในเล่มบทวิจารณ์ที่นำเสนอปัญหาทั้งในระดับปัจเจกและในระดับโครงสร้าง

ซึ่งเกิดขึ้นตั้งแต่เราลืมตาตื่นขึ้นบนโลก ศึกษาเล่าเรียนทำมาหากิน สร้างครอบครัว ป่วยไข้ จวบจนวาระสุดท้ายของชีวิตมาเยือน วรรณกรรมที่นิสิตเลือกนำมาวิจารณ์ดังกล่าว จึงชี้ให้เห็นภาวะแห่งการแสวงหาความสมบูรณ์แบบในห้วงชีวิตของบุคคลจนนำมาสู่ประเด็นคำถามที่ชวนให้อ่านมาร่วมวงสนทนาว่า หรือแท้ที่จริงแล้ว เรามีอาจครอบครองความสมบูรณ์หรือเต็มความพร่องขาดให้เต็มได้ เท่าที่ทำได้คือการเวียนว่ายอยู่ในความบกพร่องและพร่องขาดอันสมบูรณ์เท่านั้น

จวบจนวาระที่อ่าน-คิด-เขียน เล่ม 3 ในชื่อฉบับ “ความตายของสันติสุข” (ตีพิมพ์ครั้งแรก เมื่อปี 2562 ความยาว 270 หน้า) ได้ถือกำเนิดขึ้นในบรรณพิภพเมื่อเดือนมกราคมที่ผ่านมา แม้ว่าระยะเวลาการจัดทำต้นฉบับเล่มนี้จะยาวนานถึง 2 ปีเต็ม นับตั้งแต่ปลายปี 2559 ถึงสิ้นปี 2561 และคณะผู้จัดทำตั้งใจตั้งชื่อฉบับให้ย้อนแย้งกับความประสงค์อันจริงแท้ที่มุ่งหวังจะเห็น “การเกิดของสันติสุข” ขึ้นในสังคมไทยและสังคมโลกก็ตาม ทว่าเรากลับปฏิเสธไม่ได้ว่า เนื้อหาในเล่มที่ 3 ซึ่งนำเสนอความปั่นป่วนซึ่งมีที่มาจากการปะทะสังสรรค์ระหว่างคู่ความขัดแย้งในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งภายในจิตใจของปัจเจกบุคคลในระดับจุลภาคคือพื้นที่ที่ครอบครัว และในระดับมหภาคอย่างพื้นที่ทางสังคมผ่านวรรณกรรมวิจารณ์ ท่ามกลางภาวะการณ์ที่สับสนอันหลากหลายและความเข้มข้นของเหตุการณ์ต่าง ๆ ในบริบทสังคม การเมือง และวัฒนธรรมในอาณาบริเวณทั้งในและนอกประเทศในปี 2562 กลายเป็นบริบทแวดล้อมการอ่านนั้น ไม่เพียงทำให้หนังสือเล่มนี้อ่านสนุกเพราะสร้างประเด็นการถกเถียงที่น่าขบคิด แต่ยังมีประเด็นเนื้อหาที่เข้ากับยุคสมัย อันจะเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าวรรณกรรมวิจารณ์มีอาจตัดขาดไปจากการวิจารณ์สังคมการเมือง และวัฒนธรรม และ “เราสามารถดูสังคมจาก

วรรณกรรมวิจารณ์และดูวรรณกรรมวิจารณ์จากสังคมได้ด้วย” ตามที่รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ได้กล่าวไว้

ข้าพเจ้าในฐานะครูผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ จึงตกที่นั่งของบรรณาธิการหนังสือไปโดยปริยายเมื่อริเริ่มทำโครงการจัดพิมพ์หนังสือขึ้นครั้งแรกเมื่อปี 2559 อ่าน-คิด-เขียน มีพันธกิจหลักที่มุ่งหมายเพื่อสร้างพื้นที่สำหรับการวิจารณ์อย่างเสรีให้นิสิต เพื่อพัฒนาทักษะการอ่าน-คิด-เขียนอย่างมีวิจารณ์ญาณให้แก่นิสิต และสร้างกองบรรณาธิการฝึกหัดที่ยินดีจะเรียนรู้และล้มลุกคลุกคลานจากประสบการณ์เชิงประจักษ์ไปพร้อม ๆ กันกับข้าพเจ้า ผู้นิยมการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและความล้มเหลวด้วยเหตุนี้ นิสิตภาควิชาภาษาไทยในฐานะกองบรรณาธิการ (ที่พลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไปตามแต่วาระจะเอื้ออำนวย) จึงถือเป็นกำลังสำคัญในการจัดทำหนังสือเล่มนี้ให้สำเร็จ ลุล่วงโดยมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการทำหนังสือ ตั้งแต่การพิสูจน์อักษร การจัดหน้าหนังสือ การถ่ายภาพประกอบ การประสานงานโรงพิมพ์ จนกระทั่งถึงการโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการเปิดรับสั่งจองหนังสือ (pre-order) จากพันธกิจในรั้วมหาวิทยาลัยในวันนั้น ต่อยอดสู่พันธกิจนอกรั้วมหาวิทยาลัยสู่การเผยแพร่หนังสือเล่มดังกล่าวสู่สาธารณะในวันนี้ ด้วยความใจว่าอย่างน้อย อ่าน-คิด-เขียน จะเป็นพื้นที่หนึ่งของหนังสือตีพิมพ์ที่มีส่วนในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการวิจารณ์วรรณกรรมแก่สาธารณชนในวงกว้าง ซึ่งจะเป็นส่วนหนึ่งของการส่งเสริมวัฒนธรรมการวิจารณ์ที่เข้มแข็งให้เกิดมีขึ้นในสังคมไทย

“การวิจารณ์มิใช่การตำหนิติเตียนผู้เขียนเป็น การส่วนตัวแต่คือการมุ่งวิเคราะห์และประเมินคุณค่าตัวงานวรรณกรรม (หรือไม่ประเมินก็ยิ่งดี)” (Pattrakulvanit, 2005, p.396)

บทวิจารณ์วรรณกรรมในอ่าน-คิด-เขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเล่ม 3 ฉบับ “ความตายของสันติสุข” ถือว่าออก

เดินทางตามค่านิยมเรื่องการวิจารณ์ที่รองศาสตราจารย์ชูศักดิ์กล่าวไว้ข้างต้น กล่าวคือมุ่งเน้นที่การวิเคราะห์การทำงานของตัวบทวรรณกรรมจำนวน 16 เรื่องเพื่อเปิดการเข้าถึงความหมายใหม่เป็นสำคัญ และตั้งใจเดินไปในเส้นทางที่ไม่เฉียดใกล้การวิจารณ์ผู้เขียนด้วยตระหนักว่าหน้าที่ของนักวิจารณ์เป็นคนละเรื่องกับการมุ่งเป้าวิจารณ์บุคคลในเชิงติชม แต่นักวิจารณ์มีพันธกิจในการมุ่งศึกษาตัวบทเพื่อสร้างความหมายใหม่จากการอ่าน ถิ่นและกรองความคิดจนตกผลึกเพื่อสร้างออกมาเป็นตัวอักษรที่ร้อยเรียงเป็นงานวิจารณ์แนวสร้างสรรค์เพื่อผู้อ่าน นัยนี้งานวิจารณ์จึงมีสถานะไม่ต่างไปจากงานสร้างสรรค์ของนักเขียน กวี และศิลปินแขนงต่าง ๆ สำหรับข้าพเจ้าการทำงานวิจารณ์ของนักวิจารณ์มือใหม่ในอ่าน-คิด-เขียน ตั้งอยู่บนฐานการวิเคราะห์ แม้จะมีบางส่วนที่ก้าวเฉียดเข้าใกล้การประเมินค่าตัวงานวรรณกรรมอยู่บ้าง แต่ก็มีหลายส่วนที่นักเรียนวรรณกรรมจงใจละเว้นการประเมินค่างานวรรณกรรมที่เลือกมาศึกษา (อย่างแจ่มชัด) ไปด้วย เพราะปรารถนาจะออกแบบบทวิจารณ์ให้มีลักษณะ “ช่างคิด-ชวนคุย-ชวนถกเถียง” กับผู้อ่านมากกว่า ที่กล่าวมานี้ทำให้เป็นการต่อว่าการวิจารณ์แนวประเมินค่า เพียงแต่ต้องการชี้ให้เห็นภาพรวมของเนื้อหาบทวิจารณ์ในอ่าน-คิด-เขียนเท่านั้น เพราะตระหนักเท่าที่การประเมินค่านั้นตั้งอยู่บนหลักการและเหตุผลที่เที่ยงธรรม ก็ย่อมนำคิดอ่านทั้งสิ้น

ตัวบทวรรณกรรมหรือสารตั้งต้นทั้ง 16 เรื่องซึ่งประกอบด้วย 5 กวีนิพนธ์ 10 เรื่องสั้น และ 1 นวนิยาย ที่นักเรียนวรรณกรรมนำมาวิเคราะห์วิจารณ์เพื่อชี้ชวนให้ท่านผู้อ่านร่วมสอบทานที่มาของความสุขสงบที่อันตรธานและความสงบสุขที่ดำรงอยู่แต่อาจมิใช่สิ่งที่ต้องตามความปรารถนา มีดังนี้

หมวดกวีนิพนธ์ ได้แก่ เรื่อง “ความตายของสันติสุข” ของอังคาร จันทาทิพย์ กวีนิพนธ์ยอดเยี่ยมรางวัลนายอินทร์

อวอร์ด ประจำปี 2554 และต่อมารวมเล่มตีพิมพ์ในชื่อชุดหัวใจห้องที่ห้า ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2556, เรื่อง "พระผู้เป็นเจ้าของโมเสส" ในรวมกวีนิพนธ์ชุด หากภายในเรลักรวมหาสมุทร และเรื่อง "ต้องห้าม" ของชะการียาอมตยา กวีซีไรต์ ประจำปี 2553 ซึ่งตีพิมพ์ในวารสารปรากฏ ฉบับ 01, เรื่อง "ร้านหนังสือเพนนิยาที่ชายแดน" ของอาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ กวีนิพนธ์ยอดเยี่ยมรางวัลนายอินทร์อวอร์ด ประจำปี 2553 ซึ่งต่อมารวมเล่มตีพิมพ์ในชื่อชุด นอนดูดาว ได้ร่มไม้ ปายวันศุกร์, เรื่อง "นิธยา: ดวงน้ำที่ร่วงเงาจากเถาวัลย์ [คนรักเก่า 01 พ.ศ. 2525]" ของมนตรี ศรีรงค์ (กวีหมี่เป็ด) ในรวมกวีนิพนธ์ชุด โลกในดวงตาข้าพเจ้า ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ 2550

หมวดเรื่องสั้น ได้แก่ เรื่อง "เมื่อข้าพเจ้าได้รับโนเบลรางวัลสาขาวรรณกรรม" ของกล้า สมุทวนิช ใน หึงเสาและเรื่องราวอื่น ๆ ซึ่งได้รับรางวัลรางวัลชมเชย หนังสือรวมเรื่องสั้นจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ประจำปี 2557, เรื่อง "ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี" ของ จิดานันท์ เหลืองเพียงสมุท ซึ่งผ่านเข้ารอบสุดท้ายรางวัลนายอินทร์อวอร์ด ประจำปี 2557 และต่อมาได้รับการรวมเล่มตีพิมพ์ใน สิ่งนอกคอก ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2560, เรื่อง "ล่องหน" และ "ตายตะแคง" ในวันหนึ่งความทรงจำจะทำให้คุณแตกสลายของจิดานันท์ เหลืองเพียงสมุท, เรื่อง "หนุมานเหยียบเมือง" ในฉบับทำมือ ของจเด็จ กำจรเดช ซึ่งได้รับรางวัล Thailand Indy Awards 2008 และตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสารชื่อการะเกด ฉบับที่ 43 (มกราคม-มีนาคม 2551) ก่อนที่ต่อมาจะตีพิมพ์รวมเล่มใน แดดเข้าร่อนเกินกว่าจะนั่งจิบกาแฟ ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ ประจำปี 2554, เรื่อง "รสนิยม" ของ หลวงเมือง ในรวมเรื่องสั้นชุด 40 เรื่องสั้น 40 บทกวี 40 ปีสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย ซึ่งคัดสรรรวบรวมเรื่องสั้นและบทกวีดีเด่นในแต่ละช่วงเวลา

ในรอบ 40 ปี (พ.ศ. 2514-2554), เรื่อง "นิทานแสนกวน-เกาะร้างทางรัก" และ "ผู้ยิ่งใหญ่" ของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช และเสกสรรค์ ประเสริฐกุล ศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ ประจำปี 2528 และ 2552 ตามลำดับ, เรื่อง "หัวแก้วหัวแหวน" ในรวมเรื่องสั้นชุด วีรบุรุษที่ตายแล้ว ของ พาริดา วิรุฬผล ซึ่งได้รับรางวัลยอดเยี่ยมรางวัลศิลปะเพื่อเยาวชนไทย ประจำปี 2548 และเรื่องสั้น "สิ่งที่สมควรได้รับ" ของชโย คุณาไทย ซึ่งได้รับรางวัลชมเชยในการประกวดวรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2559 และตีพิมพ์รวมเล่มในชื่อชุด สงบงในดง

หมวดนวนิยาย ได้แก่ เรื่อง ปราบพยศ ของ ศรีบูรพา

ใน "คำนำ" หนังสือเรื่อง อ่านใหม่ เมืองกับชนบท ในวรรณกรรมไทย ของรองศาสตราจารย์ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช Pattarakulvanit (2015, p.8) ได้กล่าวถึง "แรงดึงดูดที่ทำให้เราอ่านบทวิจารณ์" ไว้ได้อย่างน่าสนใจว่า "...คือ ความหมายที่ซ่อนอยู่ในความหมายเดิม ไม่ว่าจะไปตามเจตนาธรรมของผู้เขียนด้วยหรือไม่ก็ตาม และในความหมายที่เลื่อมซ่อนลึกลงไปในความหมายเดิมนีเอง ที่เราสามารถมองเห็นมิติใหม่ที่เราไม่เคยเห็นมาก่อนในตัวเราเอง, ในตัวคนอื่น, ในสังคมของเรา, ในยุคสมัยที่เราใช้ชีวิตอยู่, ในอุดมการณ์ที่เรายึดถือหรือปฏิเสธ, ในระเบียบสังคมที่เราสนับสนุนหรือต่อต้าน, ในความสลับซับซ้อนของโลกในส่วนที่เราไม่อาจเห็นได้ด้วยตาหรือสมองที่ถูกลงไว้ให้คิดไปทางใดทางหนึ่ง" มิใช่เฉพาะท่านผู้อ่านเท่านั้น ที่อ่านอ่าน-คิด-เขียน ให้สนุกด้วยวิธีการดังกล่าว บทวิจารณ์ทุกเรื่องในหนังสือเล่มนี้ก็ล้วนมีที่มาจากการที่นักเรียนวรรณกรรมผู้ฝึกหัดการวิจารณ์อ่านตัวบทวรรณกรรมด้วยวิธีการนี้เช่นกัน

"ทุกครั้งที่ผมเขียน ผมอยากให้มีการสนทนากันผ่านทางหนังสือ ถ้ามีคนมองงานชิ้นนี้ไว้แบบนี้ ผมจะลองเสนออีกมุดูเพื่อจะเห็นอะไรใหม่ ๆ บ้าง งานของผมจึง

แลดูเหมือนชนชาวบ้านทะเลาะ คือถ้าคนส่วนใหญ่เขาพูดแบบนี้ไว้ ผมอยากจะเสนอให้เกิดการถกเถียงหรือการมองที่ให้เกิดมุมมองใหม่ ๆ บ้าง...” (Pattrakulvanit, 2005, p.384)

ข้าพเจ้าตั้งข้อสังเกตว่า ในสังคมไทยโดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการศึกษาของไทย คำถามเชิงโต้แย้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งของศิษย์ที่มีต่อครู หรือการสร้างวงสนทนาแบบถกเถียงในชั้นเรียน กลับให้ความหมายเช่นเดียวกับการชนทะเลาะเบาะแว้งซึ่งมุ่งเป้าโจมตีบุคคลต่างๆ ที่ในความเป็นจริงแล้ว การถกเถียงเชิงสร้างสรรค์เหล่านี้คือการปะทะสังสรรค์ทางความคิดด้วยเหตุด้วยผลเพื่อความงอกเงยทางปัญญา ซึ่งเป็นคนละเรื่องกับการวิจารณ์ที่มุ่งเป้าโจมตีบุคคล นั้นหมายความว่า เราย่อมเป็นมิตรสหายทางวิชาการของกันและกันได้อย่างยิ่งยั้ง แม้ว่าเราจะถกเถียงทางความคิดทั้งด้วยวาจาในวงเสวนาหรือทางลายลักษณ์ผ่านงานเขียนต่าง ๆ

Pattrakulvanit (2005, pp.396-397) ได้วิเคราะห์ปัญหาวัฒนธรรมแห่งการวิจารณ์ที่อ่อนแอในสังคมไทยไว้ว่า “...เป็นปัญหาในระดับโครงสร้างของสังคมเลยก็ว่าได้ คือว่าตราบดีที่สังคมไทยยังอยู่ภายใต้วัฒนธรรมอำนาจนิยม อาวุโสนิยม และอุปถัมภ์นิยมอย่างทุกวันนี้ วัฒนธรรมการวิจารณ์ย่อมไม่มีวันจะเข้มแข็งได้ คุณจะต้องมีวัฒนธรรมที่ยอมรับก่อนว่ามนุษย์เท่าเทียมกัน ยอมรับและเคารพความเห็นที่แตกต่างของผู้อื่น” กล่าวได้ว่า ในกระบวนการสร้างและเผยแพร่งาน อ่าน-คิด-เขียน เรียกร้องการยอมรับและเคารพความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความใจกว้างของทั้งผู้วิจารณ์ซึ่งเป็นนักเรียนวรรณกรรม ผู้ทรงคุณวุฒิที่มาวิจารณ์ข้อบรรณาธิการ รวมไปถึงผู้อ่าน

อ่าน-คิด-เขียน ทั้ง 3 เล่ม มิได้ถือกำเนิดขึ้นจากฐานคิดที่เลือกชิ้นงานของนักเรียนวรรณกรรมวิจารณ์ที่มี

คุณภาพดีที่สุดเพื่อเป็นรางวัลสำหรับผู้ชนะเท่านั้น (ส่วนคนที่แพ้ก็ต้องดูแลตัวเอง) เพราะบทวิจารณ์ของนักเรียนวรรณกรรมทุกชิ้นในหนังสือ ถือเป็นบทวิจารณ์ที่ผู้เขียนไม่ย่อท้อต่อคำวิจารณ์และคำถามเชิงถกเถียงที่ดูชนทะเลาะของเพื่อนร่วมชั้นเรียนและครูผู้เป็นบรรณาธิการ แต่พยายามใช้วิจารณ์ญานรับฟังด้วยใจอันเปิดกว้างเพื่อปรับแก้บทวิจารณ์ให้มีพัฒนาการมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สำหรับการตีพิมพ์ในฐานะบทวิจารณ์ตั้งต้นซึ่งข้าพเจ้ามองว่าเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบของนักวิจารณ์มือใหม่ที่มีต่อผู้อ่าน สิ่งสำคัญยิ่งคือ นิสิตทุกคนที่ประสงค์จะตีพิมพ์ผลงานลงในเล่มล้วนทราบดีว่า อ่าน-คิด-เขียน เป็นหนังสือแนว “วิจารณ์ซ้อนวิจารณ์” (metacriticism) ซึ่งหมายความว่า นอกจากบทวิจารณ์ของนิสิตแล้ว บรรณาธิการจะส่งต่อตัวบทวรรณกรรมและบทวิจารณ์ของนิสิตให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แก่ นักเขียน กวี นักวิจารณ์ ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ นักวิชาการในสาขาปรัชญาและวรรณกรรม เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิเหล่านั้นเขียน “งานแนววิจารณ์ซ้อนวิจารณ์” เป็นบทสนทนาต่อเนื่องที่มีต่อบทวรรณกรรมและบทวิจารณ์ โดยตีพิมพ์ต่อบทวิจารณ์วรรณกรรมของนิสิต ในกระบวนการเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ นอกจากบรรณาธิการจะเลือกเรื่องที่มีเนื้อหาตรงตามความเชี่ยวชาญของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ยังมีชุดที่ทดลองส่งบทวิจารณ์วรรณกรรมของนิสิตให้นักเขียนผู้ซึ่งเป็นเจ้าของผลงานเรื่องสั้นเรื่องที่นิสิตนำมาวิจารณ์เพื่อวิจารณ์ซ้อนด้วย เช่น บทวิจารณ์ซ้อนเรื่อง “เมื่อข้าพเจ้าได้รับคำวิจารณ์เรื่องสั้น ‘เมื่อข้าพเจ้าได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรม’” ของกล้า สมุทวนิช ซึ่งเขียนถึงบทวิจารณ์เรื่อง “เมื่อข้าพเจ้าได้รับรางวัลโนเบลสาขาวรรณกรรม ข้าพเจ้าก็ยังต้องการกะเพราและกาม” ของทรงกลด ลิ้มพิพัฒน์ หรือบทวิจารณ์ซ้อนเรื่อง “หญิงสาว กล้วยตรง สำนึกเดือนปี และผงกาแฟที่ไม่ละลาย” ของจิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท

ซึ่งเขียนถึงบทวิจารณ์เรื่อง “ในโลกที่ทุกคนอยากเป็นคนดี...ไฟดำ ศีลธรรม และความตาย” ของซารี ฮาร์ตนาพร ใน อ่าน-คิด-เขียน เล่ม 3

ผู้ทรงคุณวุฒิที่กรุณาร่วมส่งเสริมวัฒนธรรมการวิจารณ์ประจำเล่ม 3 ฉบับ “ความตายของสันติสุข” มีจำนวนมากมาย อาทิ ศาสตราจารย์ ดร. สุวรรณาสถาอานันท์ ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งกรุณาเขียนความเรียงเปิดเล่ม และเขียนบทสนทนาเชิงซ้อนเรื่อง “การยอมประสาธน์ กับ การเรียนรู้คุณค่า: เหมยฉางชุนสนทนากับเคียร์เคอร์การ์ด” โดยสนทนากับบทวิจารณ์รับเชิญเปิดเล่มเรื่อง “คุณค่าจากความสิ้นสูญ: แนวคิดเรื่องความตายของเคียร์เคอร์การ์ดในรวมเรื่องสั้นวันหนึ่งความทรงจำจะทำให้คุณแตกสลาย” เขียนโดยอาจารย์พุดพิงค์ อึ้งคณิงเวช สาขาวิชาปรัชญา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วริตตา ศรีรัตน์ ภาควิชาภาษาอังกฤษ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้แปลวรรณกรรมจากภาษาเขกเรื่อง ความเปลี่ยวดายอันกึกก้องเกินด้าน ของ โปฮุมิล ฮราบัล ซึ่งให้เกียรติมาเขียนบทวิจารณ์ซ้อนเรื่อง “ในโลกการอ่าน คุณ พระเจ้า ซาดาน และศาสนา กลายเป็นตัวบทที่เปิดกว้างต่อการตีความเสมอกัน: ว่าด้วยความเป็นประชาธิปไตยในการคิดและวิจารณ์สิ่งต้องห้าม” โดยสนทนากับบทวิจารณ์เรื่อง “ต้องห้าม: บทกวีบูชาศาสนาวินิจฉัย” ของธีสุวรรณ ปิติภากร, อาจารย์อาทิตย์ ศรีจันทร์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ซึ่งให้เกียรติมาเขียนบทวิจารณ์ซ้อนบทวิจารณ์ของพิมพ์พญา เจริญศิริพันธ์ เรื่อง “การเมืองติดเกาะและอำนาจปลายกระบอกปืน ในเรื่องสั้น ‘ผู้ยิ่งใหญ่’ ของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล และ ‘นิทางแสนกวน-เกาะร้างทางรัก’ ของ

ม.ร.ว.ศีกฤทธิ์ ปราโมช,” อาชญาสิทธิ์ ศรีสุวรรณ ซึ่งเขียนบทวิจารณ์ซ้อนเรื่อง “พยศอันถูกปราบ...ความรักหวานวาบจากรอยจูบโจรสลัด” เพื่อสนทนากับบทวิจารณ์เรื่อง “ปราบพยศ...ว่าด้วยสาวพรหมจารี ราชนิ อัครวิน และหมองู” โดย มนพร หล่อเพ็ญศรี ซึ่งเขียนวิจารณ์นวนิยายเรื่อง ปราบพยศ ของศรีบูรพา เป็นต้น

“การวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์เป็นการมุ่งศึกษาสมมุติฐานความเชื่อที่กำกับการวิจารณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาเพื่อเข้าใจว่าอะไรคือเงื่อนไขที่ทำให้การวิจารณ์และการตีความหนึ่ง ๆ เป็นไปได้ และสามารถเป็นแนวทางเพื่ออธิบายว่า อะไรคือปัจจัยและเงื่อนไขที่ทำให้สังคมยอมรับการวิจารณ์และการตีความบางชนิด เพิกเฉยการวิจารณ์บางแนว และปฏิเสธการวิจารณ์และการตีความบางสำนัก” (Pattrakulvanit, 2005, p.11)

ในฐานะคนทำหนังสือ คงไม่มีอะไรจะน่าตื่นใจไปกว่าการที่ผู้อ่านลุกขึ้นมาอ่านหนังสือชุดอ่าน-คิด-เขียน ในรูปแบบ “วิจารณ์ซ้อนวิจารณ์” ซึ่งเปิดความหมายเชิงถกเถียงของหนังสือเล่มนี้ให้ถกเถียงยิ่ง ๆ ขึ้นไป เคยมีผู้กล่าวว่า อ่าน-คิด-เขียน: รวมบทวิจารณ์วรรณกรรมของนักเรียนวรรณกรรม” เป็น “นวัตกรรมที่ส่งเสริมการอ่าน-คิด-เขียนอย่างมีวิจยญาณ” ข้าพเจ้ามีอาจน้อมรับ จนกว่าจะเข้าถึงความหมายอย่างเป็นรูปธรรมจากท่านผู้อ่าน ดังนี้ ผู้ที่ประสงค์จะแลกเปลี่ยนประสบการณ์การอ่าน หรือการวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ถึงหนังสือทั้ง 3 เล่มนี้สามารถส่งข้อเขียนถึงข้าพเจ้าได้ทาง เฟซบุ๊กแฟนเพจ “อ่าน-คิด-เขียน” (<https://www.facebook.com/arts.readthinkwrite/>) และผู้สนใจสามารถซื้ออ่าน-คิด-เขียนได้ที่ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทั้งหน้าร้านและช่องทางออนไลน์ www.chulabook.com

“คำว่า ‘นวัตกรรม’ มันไม่ใช่คำที่ผมชอบเลย คนใช้บ่อยจนเสียชื่อเสียงไปหมดสิ้น ในบรรดา

นิยามทั้งหลายที่คุณจะค้นพบในพจนานุกรม ผมคิดว่า
นิยามที่มีพลังที่สุดของคำคำนี้คือการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก
ขนาดใหญ่ ถ้าอะไรสักอย่างเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก
ขนาดใหญ่สำหรับใครสักคนที่ได้รับการนำเสนอสิ่งดังกล่าว
สิ่งนั้นคือนวัตกรรมโดยนิยาม” (Berkun, 2019, p.19)

Reference

- Areesilp, H. (Ed.). (2017). *Khit An Khian Lem Thi 1*.
[Read-Think-Write: Volume 1]. (3rd ed.).
Bangkok, Thailand: Chulalongkorn
University Press.
- Areesilp, H (Ed.). (2017). *Khit An Khian Lem Thi 2*.
[Read-Think-Write: Volume 2]. Bangkok,
Thailand: Chulalongkorn University Press.
- Areesilp, H (Ed.). (2019). *Khit An Khian Lem Thi 3*.
[Read-Think-Write: Volume 3]. Bangkok,
Thailand: Chulalongkorn University
Press.. Bangkok, Thailand:
Charansanitwong Printing.
- Berkun, S. (2019). *The Myths of Innovation*
(Achavanuntakul, S. Trans.). Bangkok,
Thailand: Salt Publishing. (Original work
published 2007)
- Pattrakulvanit, C. (2015). *An Mai Mueang Kap
Chonnabot Nai Wannakam Thai*. [Reread:
The City and the Country in Thai
Literature]. Bangkok, Thailand: Read
Publishing.
- Pattrakulvanit, C. (2005). *An Mai Aorueang* [Read
against the Grain]. Bangkok, Thailand:
Kobfai.